

КАТЕГОРІЯ ОЦІНКИ В АНГЛІЙСЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ

Ткаченко С.О., студ. ПР-42,
Баранова С.В., к.філол.н., доц.

Мова сприймається як об'єктивно-суб'єктивне явище, продукт певної спільності людей в процесі пізнання і відображення існуючого світу. Тому всю мову можна співвіднести з суб'єктом, з особою, яка розмовляє. При цьому суб'єкт, який говорить не тільки повідомляє адресатові про щось, не тільки на нього впливає, але й висловлює свою оцінку щодо того, про що повідомляється.

У лінгвістиці категорія оцінки визначається як позитивна або негативна кваліфікація предмета думки, як судження мовця, його відношення – схвалення/ несхвалення, бажане/небажане, захоплення тощо, як одне з основних складових частин стилістичної конотації.

Універсальною можна вважати також модальну рамку оцінки, оскільки в оцінці завжди у тій чи іншій формі присутні об'єкт та суб'єкт оцінки, шкала оцінки та її стереотипи, інтенсифікатори, однак способи вираження цих елементів у різних мовах специфічні. У плані змісту оцінку диференціюють на негативну та позитивну, у плані вираження – на імпліцитну та експліцитну.

Оцінний компонент виділяється у словах за певними чинниками, а саме за:

1) зовнішністю: англ. *beautiful, handsome, nice, ugly, pretty, good-looking, fine, comely, cute*, укр. *гарненький, симпатичний, вродливий, привабливий*;

2) манерою говорити: англ. *inarticulate, lisping*, укр. *незрозумілий, нерозбірливий*;

3) ментальною здібністю: англ. *clever, capable, dull, stupid, silly, intelligent, sensible, cunning, witty, slow-witted, foolish, dense, obtuse, thick*, укр. *дурний, розумний, безтолковий, обдарований*;

4) характером: англ. *hot-tempered, active, quiet, placid; busy, lively, energetic, displaying activity, passive, quiescent, dormant*, укр. *активний, діючий, насивний, такий, що розвивається, дрімаючий*.

5) вміннями і навичками: англ. *skilful, expert, experienced, gifted, talented, ingenious, unskilful, awkward, clumsy*, укр. *обдарований, майстерний, кваліфікований, невмілий, недосвітчений*.

Омовлення оцінних характеристик здійснюється різними частинами мови? наприклад:

- 1) прикметники good/bad та їхні синоніми;
- 2) слова-оцінки представлені прислівниками, які утворилися від прикметників;
- 3) іменники;
- 4) номінації дієсловами, які передають негативні/позитивні відношення;
- 5) вигуки на позначення як негативних, так і позитивних емоцій мовця.

У художньому тексті оцінка експлікується

- словами (чудово), словосполученнями (красива жінка), висловлюваннями (цареві дуже полюбилось його писання.- Бачите, ви тумани! Цей хлопець молодий, а вже як гарно пише!);
- абзацами (Польова каша завжди добра. А що за смачна та добра! Пахоці страви поєдналися з пахоцями польового повітря, будить у не смак непевний, викликає голод ненаситний! Здається навшипиньки їв би, очима їв би-така хороша та смаковита);
- невисловлена (мислима, уявна), тобто висловлена подумки на рівні: слова, словосполучення (take notice!), висловлювання, речення (It might be delightful to find oneself in a foreign country without a penny in the pocket!),
- абзаца.

Оцінка може бути виражена експліцитно й імпліцитно. Піднесена та облеслива лексика в емотивних контекстах не обов'язково виражає позитивну оцінку, вона може виражати й несхвалення: сарказм, іронію, зневагу. Щоб правильно зрозуміти те, що хотів сказати автор висловлювання, потрібно враховувати ситуативність. Дискурс та контекст є одними з найголовніших факторів для інтерпретації оцінних висловлювань.

Будь-яка діяльність пов'язана з певною метою, а отже, ознака цілеспрямованості визначає й мовленнєву діяльність як таку, що здійснюється задля досягнення певних цілей. Людська діяльність не мислиться без суспільства, в якому мовна особистість, що є суб'єктом або об'єктом оцінки, існує, і, зрештою, оцінка зумовлюється стереотипами. Сьогодні оцінні висловлювання розглядаються науковцями як складники прагматичного аспекту комунікації, як іманентна величина, що виявляється в різних сферах мовлення.

Гетерогенність оцінки у різних дискурсах є вельми актуальною для подальшої ідентифікації її концептуалізації та категоризації.